

ARISTARKHOVI
MEETOD

ARISTARKHOVI MEETOD

TUULI
TOLMOV

Toimetanud Marin Vinkel
Kujundanud Angelika Schneider
© Tuuli Tolmov
© kirjastus Tänapäev, 2017
ISBN 978-9949-85-119-5
www.tnp.ee
Trükitud OÜ Greif trükikojas

SISUKORD

- 7 Ootamatu leid
- 12 Silmad kinni me kõnnime
- 21 Maailm ei muuda end ise
- 30 Imeline sõna – „huvitav”
- 40 Kaootiline muster
- 54 Kurja hundi ulg
- 60 Kui kõik läheb hästi...
- 66 ... pole õnnetus kaugel
- 74 Kõigil inimestel on keegi, kes on valmis nende eest
surema
- 87 Viimased soovid
- 93 Põhjarinne läheneb
- 97 Üks ingel langeb, teine tõuseb asemele
- 105 Parasiitlik õnn
- 110 Halastus? Miks?
- 116 Juhuslik kohtumine
- 124 Võimaluste maa
- 133 Peoõhtu
- 145 Tee teistele seda, mida sa tahad, et sulle tehtaks

154	Kas tutvused, kogemused või mõlemad
163	Üllatus ja spontaansus
172	Ja seda kõike armastuse nimel...
185	Abikäsi
195	Naise käsi majas
209	Sõbrad on igavesed
215	Moskva lahing
218	Kihluspidu
235	<i>Femme fatale</i>
242	Katkine plaat
249	Lootus sureb viimasena
254	Viimane vastupanu
259	Kohtumine ajas

OOTAMATU LEID

Jekaterinburg, mai 2037

Chang kõndis mööda varemeid, mis veel suitsesid. Ta vältis sisenemist, kuna kartis, et kogu see kupatus lendab talle kaela, juba seal ümber käimine hoidis ta meeled teravad ja närvi püsti. Ta hoidis oma relva laskevalmis, juhuks kui mõni vaenlane peaks veel kuskil posti taga kükitama.

Ta astus mööda laipadest, mis olid kõik valge tolmuga kaetud. Nagu kummitused, kes hüppavad rusude vahelt läbi. Ta vist ei harju kunagi selle vaatepildiga. Otsavaatamist oli nii raske vältida.

„Chang!” karjus keegi ning mees pööras pead. See oli David, kes lehvitas talle keset varemeid. Chang ärritus – David hulkus alati keelatud ja ohtlikes kohtades, tõmmates kõigile jama kaela. Ise täiskasvanud mees, kuid käitus nagu laps. Seekord paistis ta aga midagi leidnud olevat. David tuli joostes üle rusude, üritades mitte koperdada kehade ja lahiste kivide peal, ning tema käes paistis olevat mingisugune raamat. Chang ohkas.

„David, praegu ei ole sobiv aeg,” alustas ta, kuid David katkestas teda: „See on täielik pärl! Sa ei kujuta ette, mis ma leidsin.”

Changi üllatuseks oli raamat ingliskeelne. Ja tema arvas, et Venemaal oli juba aastaid võõrkeelne kirjandus keelatud, eriti Ameerika oma.

„See on ühe arsti päevik,” sõnas David raamatut lehitsedes. „Ta oli arst, kolis siia. Tema... Ta on hämmastav! Me peame selle ülemusele viima.”

„Et sa tunnistada saaksid, kuidas sa marsruudilt kõrvale kaldusid?” uuris Chang rangelt, kui ka tema lehitses raamatut, jäädes siis esilehele pidama.

„Aleksandr Aristarkhov,” pomises ta. „See on ju vene nimi! Miks ta inglise keeles kirjutab?”

„Loe tutvustust,” ärgitas David, kuid Chang ulatas raamatu talle tagasi, isegi natuke häbelikult. „Loe valjult ette, siis me saame samal ajal baasi kõndida.” Tegelikult üritas ta lihtsalt inglise keele lugemist vältida, kuna ta alles õppis seda.

David oli ettepanekuga nõus ja alustas:

„Minu nimi on Aleksandr Aristarkhov. Ma sündisin Afganistanis, kust ma kuueaastaselt koos oma emaga Venemaale põgenesin. Omandasin kõrghariduse Moskvas füüsika, psühholoogia ja neuroloogia aladel. Käesolev uurimistöö on valminud kõigest paari kuu jooksul, mil mul oli võimalik praktilisi katseid teha. Minu hüpoteesiks on see, et inimajuga on võimalik manipuleerida unehalvatuse ajal, näidates ajule vastavalt kas katsealuse jaoks häid pilte või tema kõige suuremaid hirme. Käesolevas märkmikus esitan ma üksikasjaliku kirjelduse protsessist, selleks vajalikest vahenditest ja muidugi tulemused.

Pea vabandama kõrgelt haritud lugeja ees, kuna peale töömärkmete on mul ka kritseldusi iseenda elust, mõtteid ja sündmusi, mis hõivasid töö käigus mu tähelepanu või aitasid mul jõuda siia, kus ma praegu olen.

„Lõpp on araabia keeles, seda ma ei oska,” sõnas David õlgu kehitades. Chang jäi seisma ja heitis viimasele reale vaid ühe pilgu, kangestudes siis.

„David, sa idiot, kuidas sa ära ei tunne,” noomis Chang teda. „See on ju ilmselgelt islami usutunnistus! Pole teist Jumalat peale Allahi ja Muhamed on tema prohvet.”

„Nii et ta oli moslem ka veel?” sattus David vaimustusse. „See mees juba on midagi.”

„Viime selle baasi,” nõustus Chang. „Neile võib see ehk kasulik olla.”

David lehitses raamatut aina edasi ning tõi kuuldavale üllatavaid katkeid. David oli varem neuroloogiat õppinud, ta mõistis kirjapandust üsna palju. Temast endast oleks võinud saada teadlane, kuid mobilisatsioon kehtis kõigi kohta.

„See on täiesti hämmastav,” kordas David juba mitmendat korda. „See päevik on muide vähemalt 30 aastat vana! See mees pidi oma aja geenius olema. Huvitav, miks ma temast midagi ei tea.”

„Vaata, kuidas see tal lõpeb,” soovitas Chang. Baas oli kanda kinnitanud mägedes ja linna piiril ootas neid kaks mootorsõidukit. Sinnani oli aga veel natuke ronimist ja kõndimist. Linnas polnud autodega midagi teha, seal sai käia vaid jala, hõljuki või tankiga.

„Arusaadav,” sõnas siis David. „Viimane lehekülg on tal suhteliselt kiiruga kritseldatud ja muidugi araabia keeles. Ma tahaksin juba teada, mis siin kirjas on!”

Chang ei öelnud midagi, kuid Davidit see ei peatanud. Ta jahus aina sellest, kuidas neid premeeritakse sellise kulda-väärt leiu eest ja äkki saab ta loa selle päeviku kohta rohkem uurida – tema oli ikkagi leidja, pluss asjatundja.

Chang turtsatas. „Asjatundja? Idu, sa olid sõtta tulles esimesel kursusel. Vaevalt sa pooltki mõistad, millest too tüüp seal räägib.”

Davidi ind jahtus veidike ning ta oli silmanähtavalt solvunud. Nad jõudsid sõidukite juurde ning võtsid suuna laagri poole.

Enne sisselaskmist kontrolliti nende masinat ja identiteeti. Kuna kõik klappis, lasti neid edasi. David tuiskas kohe staapi, et ülemuste jutule pääseda, Chang tema taga sõrki-mas ja nooruki tuisupäisust kirumas.

„Kolonel Bogomolov,” andis David au. Kolonel oli vanal-dane naine, kes vastu igasugust ootust ei meenutanud mitte mingil juhul kellegi vanaema, vaid pigem karmi ja vastikut kibestunud õpetajat, keda koolides ikka leidis. Elizaveta Bo-gomolov tõstis vaid hetkeks kaartide kohalt pilgu, öeldes:

„Reamees David, seersant Chang. Olete te tuttavad koloneli poole pöördumise korraga?”

See tähendas, et sa pead kõik alamad astmed enne läbi käima, kui sa koloneli jutule üldse pääsed.

„Jah, proua,” vastasid mõlemad korraga ning Chang võt-tis siis nõuetekohaselt jutujärje üle:

„Reamees David leidis varemetest midagi. Ta arvas, et see võiks teile huvi pakkuda.”

David pani raamatu koloneli kaartide peale. Naine ei võtnud lehitsemiseks kindaid käest, aga sirvis raamatut hoollega, kuni ta pilk peatus teksti keskel. Tema näost käis üle tunnete virvarr – uskumatus, viha ja kurbus, kõik paari sekundi jooksul.

„Kust te selle leidsite?” uuris ta allasurutud pingega hääles, vahtides endiselt täiskritseldatud lehti.

„Katedraalist, proua,” vastas David. „See oli laiali koos hunnikute piiblite ja muude kristlike raamatutega. Aga see oli inglise keeles, nii et see jäi mulle silma. Ja see räägib...”

„Miks te arvasite,” ütles Bogomolov vaikselt, sulges päeviku ja vaatas mõlemale rangelt otsa, „et meid peaks huvitama üks päevik? Me oleme siin keset sõda praegu!” pörutas ta vihaga ja mehed tõmbusid kõssi. „Arvate, et venelased annavad alla? Häh! Me pole paari kuuga kuhugi edasi liikunud! Aga teil on aega kuskil varemetes raamatuid lugeda! Kaduge siit, enne kui ma teid kartsa saadan!”

David ja Chang kopperdasid toast välja, imestamata naise raevunud reageeringu üle.

Bogomolov, olles kindel, et ta on nüüd üksi, võttis põhjalikumalt ette päeviku, mida ta isa mehed olid kuni tolle surmani taga ajanud. Juba see nimi tekitas temas tülgestust – Aleksandr Aristarkhov.

„Sa kuradi raibe,” sisistas naine omaette.

Ta alustas algusest.

SILMAD KINNI ME KÖNNIME

Tartu, september 2006

„Kuigi meil on loengu lõpuni ainult viis minutit, jõuan ma teiega kiiresti läbi võtta veel viimase unehäire,” sõnas lektor, teades, et selline surve kindlustab õpilaste viha vähemalt paariks päevaks. Kuid see oli küll viimane asi, mis teda kõigutanud oleks.

Tõepoolest, klass lõpetas sahistamise ja mattus pettunud vaikusesse. Loengusaal polnud nii suur, et oma kõrvalistujale vaikselt meelepaha pihtida, kõik oleks professor Aristarkhovi kõrvu jõudnud. See aga ei välistanud üsna üheselt mõistetavate pilkude vahetamist ning demonstratiivset kellavaatamist.

Aleksandr Aristarkhov muigas mõrult ja jätkas oma teemaga.

„Uneparalüüs,” sõnas ta, klõpsates neile pildi Henry Fusesli „Painaja” rinnal istuvast demonist. Talle oli see pilt alati meeldinud.

„Paljude jaoks hirmuäratav kogemus,” ütles ta, tuues ette juba tavapärase informatiivse slaidi, „kus kiputakse ette kujutama kõiksugu õudusi, alustades häältest ja lõpetades

nägemustega tulnukatest. Kuid, nagu ikka, on kõigel olemas teaduslik seletus. Me ei ela ju muinasjutus.”

Ruumi täitis ühtlane klõbin arvutiklahvidel, paljud vahetisid niisama tahvlit. Mida rohkem Aleksandr rääkis, seda enam tõusid huvitatud pilgud ning kümne minuti pärast oli tal klassi jäägitu tähelepanu.

„Nagu te näete, on viga lihtsalt ajus,” võttis ta oma jutu kokku. „Lühidalt öeldes ärkab aju enne keha üles, aga seda seletust ma töös ei arvesta. Nii, kas tänase kohta tekkis mingeid küsimusi?”

Aleksandr hoidis muiet tagasi, kui pea pooled käed tõusid. See oli üks väheseid teemasid, kus tudengid viitsid küsimusi küsida, kuna kõiksugu unehäired ja eksamid käisid peaaegu et käsikäes. Ta viipas ebamääraselt tumedajuukselisele poisile kohe esireas, kes närviliselt oma küsimuse esitas:

„Te ei rääkinud, kuidas unehalvatus ravitav on.”

„Väga hea, et sa seda küsisid,” noogutas Aleksandr. „Harva esinevaid halvatusi saab nimelt ära hoida või ennetada ebaregulaarse une ja muidugi stressi vältimisega. Minge õigel ajal magama ja tõuske iga päev samal ajal – hea viis, kuidas unetsüklit reguleerida. Püsiva probleemi puhul on tegu psühholoogiliste ja füsioloogiliste aspektide koostöoga. Siis võite juba minu jutule tulla.”

Mõni muigas, mõni vaatas teda lihtsalt kahtlustavalt. See nali hakkab vist juba hõredaks kuluma, arvas Aleksandr kahetsevalt, või muutuvad õpilased järjest tuimemaks.

„Ma olen ilmselt ainuke psühholoog nii Baltimaades kui ka Skandinaavias, kes on spetsialiseerunud erilistele unehäi-

retele, eriti unehalvatusele, ja muidugi nende ravile,” pidas ta vajalikuks lisaks selgitada ja nii mõnigi nägu vabanes mõistatamise pingest. Aleksandr vaatas kella ja lõi käed kokku.

„Nii, aga tänaseks kõik,” hüüdis ta üle kohe tekkiva lärmi. „Järgmine kord on meil vahetöö! Tulge täpselt õigeks ajaks, kuna hilinejaid sisse ei lasta!”

Kord ja distsipliin. Ainult need tagasid, et tema tundi ei tule mingid loodrid ega niisama nahavenitajad, kes kohal ei käi ja tahavad kergelt ainepunkte saada. Ta oli vaeva näinud, et tudengid mõistaksid, kui karm võib üks õppejõud olla. See ei teinud tema loengust just populaarset vabaainet, kuid seevastu võtsid seda inimesed, keda see ka päriselt huvitas.

„Ee... Vabandust? Kas ma saaksin veel midagi lisaks küsida?” kostis tema selja tagant. Aleksandr lõpetas arvutis otste kokkutõmbamise ja keeras ringi. Tema ees seisis blond nääps tütarlaps, keda ta oli märganud tagaridades püüdlilikult kaustikusse kirjutamas. Toosama leopardimustriline kaustik oli tüdrukul veel käeski.

Aleksandr ohkas, vihjates sellega, et see raiskab küll tema eraaega, aga ta on hetkel nõus tüütut ohverdust tege-ma, ikka hariduse nimel. Ta heitis ühe altkulmu pilgu, kuid manas siis vägisi ette lahkema ilme.

„Aga palun,” ütles ta, viibates käega.

Tüdruk paistis kimbatuses olevat ja Aleksandr mõistatas, kuidas ta teda varem pole tähele pannud. Ilus tüdruk, aga tagasihoidlik, ilmselt seal see viga oligi. Ta võis küll enamiku tudengite jaoks vananäss olla, aga ta ei saanud sinna midagi parata, kui tüdrukud pilkupüüdvalt riietusid.